

Malachovské noviny

Občasník ObÚ a občianskych združení v Malachove

číslo 2 – september 2016, X. ročník

A predsa sa točí! ...

C.k. Malachov na Vlkohrone 2016. Viac sa dočítate na strane 11

Z obsahu vyberáme:

- DEŇ OBCE „V daždi, ale úspešne“	strana 2
- „Škola v prírode utužuje dobré vzťahy“	strana 4
- FOTOGALÉRIA	strana 5
- „Hokejbalový turnaj“	strana 7
- MDD „Rozprávkovým lesom prešlo 107 detí“	strana 8

V daždi, ale úspešne

Máme za sebou ďalší ročník našej slávnosti - Deň obce Malachov 2016. Tentokrát to ale môžeme bez problémov nazvať - Dni obce. Inokedy to zvyklo bývať v jeden deň a to v sobotu, kedy bolo vždy nádherné počasie... No, minulý rok nám už slabo popíchal a tento rok...lialo celý deň. A tak sme akciu predĺžili aj na nedeľu.

Aj napriek zhoršenému počasiu sa nám ale, podľa mňa, podarilo zvládnuť všetko so ctou a hradosťou. Nás predsa nejaký ten dážď nemôže rozladiť. Už tradične prebiehala súťaž vo varení gulášu, na ktorej sa stretli úžasní ľudia a súťažilo 15 družstiev. Všetkým, ktorí ste to nevzdali ďakujem a patrí Vám môj obdiv. Za takých podmienok uvariť chutný guláš.....no, tomu vravím výkon! Urobím všetko pre to, aby budúci rok už namiesto týchto polorozpadnutých stánkov, z ktorých sa Vám voda valila z každej strany, často aj na hlavy boli dôstojné miesta, kde sa bude guláš variť aj v daždi s radosťou. Využijeme na to peniaze z tomboly a predaja tričiek.

Organizácia a moderovanie celej akcie bolo trochu sťažené, a dovoľte mi v tejto časti ďakovať.

Nikoho zrejme neprekvapí, že v prvom rade Maťovi Pálovi za pomoc pri organizácii. Ďalej ďakujem "mojim dievčatám" (snáď sa neurazia za tak familiárne oslovenie, ale keď ja ich tak beriem) a pánovi Ondrikovi Filipkovi zo speváckej skupiny Skalky za ich vystúpenie (a tiež za ich chutné koláčiky). Mrzí ma však, že nemohli vystúpiť naše deťurence z Malachovčeka, dievčence z tanečnej školy Janette Fáberovej, ani tanečníci zo skupiny ELEMENT, no v tom počasí to bolo nepredstaviteľné. Snáď nám to na budúci rok vyjde. Neprišli nás podporiť ani hasiči, ktorí to zrejme považovali za zbytočnosť vzhľadom k počasiu. Čo sa ale podarilo, bolo vystúpenie Dianky Necpalovej. No, poviem Vám, že som mala naozaj zimomriavky všade. A dovoľm si povedať, že asi každý. Dianka má neskutočný hlas, je proste úplne perfektná. Ďakujem aj jej.

... budúci rok varíme týmito varechami, sú víťazné...

Ďalšie ďakujem patrí aj dámam zo spoločnosti Mary Kay, ktoré boli pripravené naše diev-

...gulášmajstri ako sa patrí...

čence naličiť, čo sa im darilo aj napriek tomu, že sa im od zimy trasli ruky. Ďalej všetkým v kreatívnych dielnach, kde s deťmi tvorili naše pani učiteľky zo škôlky a tiež dievčatá od J a n k y Bušovskej. No nesmiem zabudnúť ani na Mirka Valušku, ktorý rád a ochotne vypálil nápisy na víťazné varechy.

... vo varení gulášu súťažilo 15 družstiev ...

ostatným....všetci sú vymenovaní v časti sponzori. V nedeľu sme potom rozdávali aj džúsy, cukríky, balóniky, šiltovky, za čo ďakujem Davidovi Demeterovi, ktorý nám toto všetko zabezpečil zo spoločnosti McDonalds. Deti sme v nedeľu rozbehali aj bublinkami z bublifukovača. A nakoniec to nebolo na škodu, že sme mali detskú nedeľu, myslím, že sa im to veľmi páčilo.

Pokračovali sme v tradícii a aj tento rok sme dali možnosť všetkým, ktorí chceli ukázať svoju robotu a niečo si privyrobiť v predajných stánkoch. Počasie nevyšlo tak, ako sme si predstavovali, no aj napriek tomu sme si mohli kúpiť kvalitné termo oblečenie, hand made výrobky, cukrovinky, perníčky, hračky, domáce koláčiky, cukrovú vatu, pop corn, kuchynské riady....naše ratolesti zo školy si pre nás pripravili drobnosti, ktoré ale nakoniec nemohli pre dážď ani rozložiť a tak si všetko budeme môcť pozrieť a kúpiť na Vianočných trhoch, ktoré chystajú.

Ďakujem aj divadelníkom, ktorí boli v ten deň na roztrhanie. Poskytli nám vlastné ozvučenie, niektorí pomáhali pri tombole, niektorí pri predaji tričiek, pri moderovaní, rozdávaní zmrzlín, ktorú nám Janko Haring ochotne uvaril, aj keď mal v ten deň zatvorený vlastný stánok a Peťo Terem so svojou Henrietkou nás sprevádzali celým dňom ako kráľ a kráľovná.

Do tancu nám veru nebolo, no DJ Boris to nevzdával a hral a hral a hral....a my sme mohli byť a jeť rôzne pochúťky, od nespočetného množstva rôznych gulášov, cez koláče, haruľu a palacinky, ktoré robili dievčence z Červeného kríža, Marianove (Krňáč) výborné langoše, až po Luckine (Bystrianska) hot dogy, klobásky a hamburgery. Pivo tieklo kade tade - doslovne, keďže sme opäť súťažili v rýchlosti pití piva.

Na sobotu sme mali pripravené aj skákacie hrady, o ktoré sa postarala perfektná skupinka organizovaná Zuzkou a Maňom Mojžišovcami.

Výhercovia si odnášali tričká s mottom tohtoročných osláv - "Som v pohode, som z Malachova". Kto by také tričko chcel, neváhajte sa zastaviť na obecnom úrade, ešte zopár kusov máme a stoja 6 dospelé a detské 5 . V tombole bola hlavná cena kosačka a okrem toho mnoho iných hodnotných cien. Boli ich toľko, že sme skoro hodinu a pol ťahali len tombolu. Ďakujem všetkým, ktorí do tomboly prispeli, ste super! Výťažok z nej a tiež z predaja tričiek, ako som spomínala, ide na kúpu drevených stánkov, alebo stavbu altánkov, aby nás žiadny dážď neprekvapil pri varení a organizovaní čokoľkoľvek v našej obci. Ešte raz veľká vďaka všetkým, ktorí pomohli, všetkým, ktorí sa zúčastnili a zrejme prehodnotíme dátum budúcoročných Dní obce. Keby som však mala zhrnúť tohtoročné Dni obce - pršalo a pršalo, ale nevadilo nám, lebo my sme v pohode, sme z Malachova.

Vaša starostka

... divadelníci ...

... DJ Boris ...

DEŇ OBCE 2016 finančne a vecne podporili

Banskobystrický samosprávny kraj, Komunálna poisťovňa, Stredoslovenská vodárenská spoločnosť, ŠK HADVEO BB, NIGOL s.r.o., Prvá stavebná sporiteľňa a.s., Miroslav Uhrík - ELEKTROPROGRES, Červený rak BB, Martin Perončík - Rea Sloveam s.r.o., New Holland, Pyroboss s.r.o., ALFA BIO s.r.o. (Lunter), olejari.sk, Poctiví farmári s.r.o., BUBU cestovná kancelária s.r.o., Park Snow Donovaly, twd SK s.r.o., Obecný úrad Malachov, Fitness centrum FITSTUDIO-HIT BB, Lekáreň Dr.Max, Mary Kay, Mega s.r.o., BRUMO-LES, Poľovnícky ochranný spolok Košiar, Iva Follner, rodina Gajdúšková, Maroš Horník, Zuzka Púpavová, Peťa

Patriková, Ado Kubiš, Nika Dzúriková, Peťo Klačan, Janko Kubiš, Miňo Mojžiš ml., Milan a Mária Mojžišovci, Peťo a Nadka Gondovci, Maňo a Zuzka Mojžišovci, Katka Kubišová, Miško a Evka Kavčákovci, Ondřík Gonda, Ado Dobrota, Tomáš Strelec, Matúš Bedrik, Anitka Kapustová, Maťo a Monika Ciglerovci, Miňa Krnáčová, Erika Cavarová, Michal Rosenberg, McDonald, TJ Slovan Malachov, rodina Ferencová, rodina Chovanová, Martin Michal, Lucia Jančová, SZ Záhradkárov Malachov, Tupperware, Ján Haring, Ivan Gálus

sponzorom
srdečne ďakujeme

... moderovanie na jednotku ...

Škola v prírode utužuje dobré vzťahy

V minulom školskom roku sme toho veľa zažili, no deti najviac spomínajú na hokejbalový turnaj a školu v prírode. Tam sa naozaj ukázali charaktery, upevnili priateľstvá. Veľmi ma potešilo, že aj tí, ktorí mali v škole problémy so správaním, sa ukázali ako perfektní pomocníci, ktorí nezašli za hranice.

V prostredí bez školskej záťaže, kde vykoňovali to, čo ich bavilo, nemali s ničím problém, dokázali reagovať na prvýkrát. Škola v prírode by mala byť každý rok, tam sa utužujú dobré vzťahy.

... bola zábava ...

Čo máme nové v tomto školskom roku?

Okrem novej strechy sedem milých prváčikov, ktorí sú v triede s piatimi druhákmi. Tretiaci sa ako minulý rok učia so štvrtákmi v počítačovej učebni. Museli sme znovu vráť a urobiť policu na počítače, pretože sme museli pohodlne usadiť sedemnásť detí.

... milujeme prírodu, aj toto je ŠKD ...

Máme novú pani učiteľku Zuzku Dobríkovú. Učiteľstvo vyštudovala na UMB v Banskej Bystrici. Väčšinu pedagogickej praxe pôsobila na malotriedkach. Kvalifikáciu si rozšírila o ang-

lický jazyk na 1. stupni ZŠ, preto bude v SCVČ Tlačiarik viesť krúžok anglického jazyka pre školákov a predškolákov, kde sa deti budú učiť hravo - piesne, scénky, divadielka, hry. „K Malachovu mám blízko, pretože odtiaľto pochádzala moja stará mama a mám tu príbuzných.“

Maťka Šariská sa odsťahovala z Banskej Bystrice do svojho rodiska, kde si ide založiť svoju rodinu.

Na jej miesto do škôlky nastúpila pani učiteľka, ktorú sme tiež požiadali, aby stručne o sebe napísala:

"Volám sa Lucia Kozáková. Vyrastala som

v dedinke Chmeľov okrs Prešov. Štúdium na vysokej škole som absolvovala v Banskej Bystrici na Pedagogickej fakulte Univerzity Mateja Bela. Práca s deťmi ma veľmi baví a zároveň aj naplňa. Verím, že dokážem svoju

prácu robiť plnohodnotne a že raz budem jednou z tých pani učiteliek, na ktoré si radi spomenú nielen deti, ale aj ich rodičia.

Vo voľnom čase sa venujem aj športovým aktivitám, ako je napr. beh, fitness a pod. Počas letných prázdnin sa aktívne zúčastňujem aj na letných pobytových táboroch, kde si aj takouto formou dokážem oddýchnuť od každodennej rutiny."

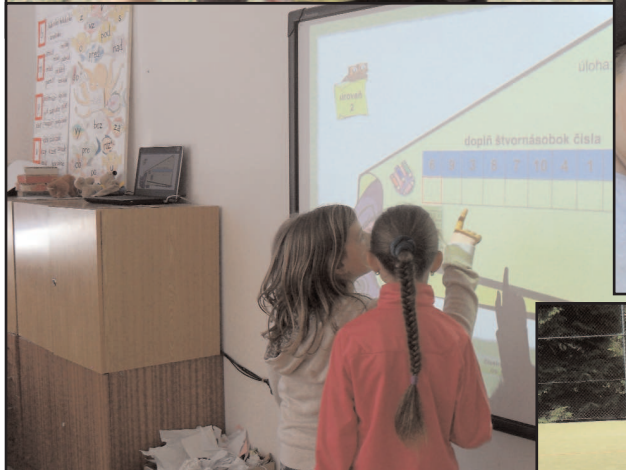
... naši malí prváci ...

text a foto: Katarína Cholvádová

Kto nám posunie bežky?

Od septembra funguje v škole Školský športový klub. Jeho cieľom je rozvoj športu, pohybových a kondičných zručností a zdravého životného štýlu. Ešte je len začiatok školského roka a už majú deti za sebou turistické túry - Suchý vrch, Diel, Pršany, cyklotúry. Pracujeme na rozvoji atletických zručností - všetky typy behov od fartleku po vytrvalostné a šprintérske disciplíny. Pokiaľ je dobré počasie, robíme všetky druhy outdoorových loptových hier (hádzaná, futbal, florbal, prehadzovaná). O šport sa nám stará Stano Cholvád. Učil na Pohorelej, na Golanovej, kde neskôr založil školský športový klub. Po práci v školstve založil teni-

sový klub, ktorý funguje dodnes. V zimnej sezóne chce obnoviť tradíciu Malachova v bežekom lyžovaní a nasledovať projekt, ktorý pod jeho vedením úspešne fungoval pred dvomi desiatkami rokov na športovej ZŠ Golanova. Tam boli vytvorené materiálne podmienky, ktoré nám tu momentálne chýbajú. Preto by sme chceli poprosiť a vyzvať Malachovcov: „Darujte, alebo nám odpredajte žiacku bežeckú výstroj alebo jej časti. Potrebujeme aspoň 6-12 kompletných výstrojov (bežky, palice, viazania, topánky). Ak nám môžete pomôcť, volajte 0903 565 567, alebo sa zastavte osobne.“

autorom
fotiek
ďakujeme

MÁJOVÁ BRIGÁDA

Dňa 30.4.2016 sa konala už tradičná brigáda v školskej záhrade. Hlavným cieľom brigády bolo osadenie a zabetónovanie nových dvoch informačných tabulí. Jednu sme umiestnili hneď pri vchode a druhú pri ihrisku, vedľa tabule z Lidla. Tiež sme premiestnili hojdacieho koníka, ktorý bol pod altánkom, na nové miesto a opäť sme natreli altánok ochranou farbou. Vyčistili sme kompost od vecí, ktoré tam nepatria a to hlavne konáre, igelitové sáčky a plasty, pokosili a pohrabali trávu okolo ihriska. Za dobrú prácu sme si pochutnali na výbornom guláš, ktorý všetkým chutil.

... maľovanie altánku ...

...obedík mňam mňam ...

... premiestňovanie koníka ...

Hokejbalový turnaj

Prvýkrát sme zorganizovali detský "Hokejbalový turnaj o putovný pohár starostu obce", ktorý sa konal 21. 5. 2016 na ihrisku v ZŠsMŠ Malachov. Do turnaja sa prihlásili 4 družstvá: HK Iskra, Malachovskí barani, Malachovské tigre a Malachovské levice - žiaci ZŠ Malachov, ale aj ostatné deti z Malachova aj z Banskej Bystrice. Na zahájenie akcie predseda OZ Malachovská škola Maroš Horník privítal všetkých na turnaji, oboznámil hráčov s pravidlami a odovzdal slovo p. starostke, ktorá všetkým zažela la veľa športových úspechov a slávnostne otvorila turnaj. Na začiatku turnaja nám na hudbu zatancovali roztľieskavačky - žiačky ZŠ Malachov, ktoré mali veľký úspech. A mohlo sa začať. Hralo sa systémom každý s každým, za výhru sa prideliť 3 body a za remízu 1 bod. Mali sme aj rozhodcov a to Rada Kubiša a Rada Blaška, ktorí nekompromisne pískali všetky fauly a zákroky. Keď mali družstvá pauzu a čakali na zápas, občerstvili sa gulášom, ktorý pripravil Maroš Horník spolu s rozhodcom Radom Kubišom, ktorý pomáhal pri jeho príprave ešte pred začatím turnaja.

HK Iskra vs Malachovské levice

... každý získal ocenenie ...

Malachovskí barani vs Malachovské tigre

A výsledky?

Na 4. mieste sa umiestnili Malachovské levice, 3. miesto obsadilo družstvo HK Iskra, 2. miesto bolo pridelené družstvu Malachovské tigre a 1. miesto získalo družstvo Malachovskí barani. Každý hráč dostal diplom a prvým trom miestam boli odovzdané aj medaile. Malachovskí barani dostali aj putovný pohár, ktorý si postupne všetci hráči požičiavali aj domov.

Uvedený turnaj mal veľmi veľký úspech, veď aj pani učiteľky spomínali, že týždeň pred turnajom sa s deťmi nedalo ani učiť, lebo stále hovorili iba o turnaji a veľmi sa naň tešili. Ďakujeme Peťovi Lokšovi za sponzorský dar - rozlišovacie vesty pre hráčov. Turnaj budeme organizovať pravidelne každý rok, približne aj v tom istom období.

text a foto:
za OZ Malachovská škola
Zuzana Púpavová

Rozprávkovým lesom

Vlani sa nám osvedčilo miesto na Dieli, ktoré ponúka krásnu prírodu, pekné výhľady a relax. Dňa 28. 5. 2016 sme zorganizovali Medzinárodný deň detí s účasťou až 107 detí

Pri registrácii nám pomáhala p. Lýdia Boďová spolu so Zuzanou Púpavovou. Na prvom stanovišti deti privítal Janko Hraško spolu s rodičmi (p. Monika Jurková s rodinou), čarodejnica s pavúkmi (Erika Zádrapová), kovbojka s indiánkou (Lucie Púpavová, Jazminka Horváthová), vodník s jazierkom (Jakub Spevák), šašo s parochňou (Janka Bušovská) a škriatok s pokladom (Tibor Csala). Všetkým postavičkám vrele ďakujeme za trpezlivosť a za herecký výkon! Na konci rozprávkového lesa deti privítala Lenka Kapustová s baličkami, ktoré deti dostali za absolvovanie celej trasy. Pri chate Livka Krnáčová a Janka Gregorová vydá-

hasiča. Najviac sa im páčilo striekanie z hadice na terč a neskôr aj vzájomné oblievanie. Ešte že bolo teplo. Úspech mal aj guláš, ktorý varil Maroš Horník s Ferom Zlevským a tiež zmrzlina, ktorú zabezpečila p. starostka a ktorú nám dal sponzorský p. Ján Haring. S poďakovaním nemôžeme zabudnúť ani na ostatných, ktorých som nespomínala: Jarka Barteltová, Linda Zlevská,

... rodičia Janka Hraška ...

...čarodejnica s hádankami ...

...aj vodník prišiel ...

vali deťom výborné palacinky s nutelou, ktoré spoločne pripravili aj s Lenkou Kapustovou. Srdečná vďaka, veď upiecť 214 palaciniiek je poriadna drina. Apropo, uvedené palacinky sme od všetkých troch dostali ako sponzorský dar a zároveň ďakujeme aj Vladovi Klimovi za poskytnutie mlieka a pokosenie trávy. Veľká vďaka!!! Deti sa mohli poviť na koníkoch, aj na terénnom aute (Rado Bednár), zašportovať si na rôznych stanovištiach a tiež vyskúšať si streľbu zo vzduchovky (poľovníci Milan Mojžiš a Peter Terem). Novinkou bol príchod hasičského auta.(p. Dzúrik s kolegom). Deti si mohli vyskúšať aj hasičskú prilbu, sedieť v aute, a tiež sa oboznámiť s celým výstrojom auta, ako aj

Janka Kohárová, Maroš Kršáčok, Evka Plančárová, Michal Plančár, Ľuba Kubišová, Peťo Kubiš, Dianka Necpalová, Adiran Dobrota, Anka Ťažká, Danko Benčíková... Osobitne ďakujeme Stredoslovenskej vodárenskej spoločnosti a.s. Banská Bystrica, ktorá nám zabezpečila pitnú vodu.

Veríme, že ste si uvedenú akciu užili a stretneme sa zase o rok.

**foto a text:
za OZ Malachovská škola
Zuzana Púpavová**

prešlo 107 detí

...takto parádne nám bolo ...

...kovbojka a indianka ...

... nechýbal ani šašo ...

...najväčšia zábava je s hasičmi ...

...perfektná jazda ...

Prekvapenie nad pokladom

Cholerové epidémie v Malachove v 19. storočí

Cholera bola najničivejšou epidémiou, ktorá zasiahla v 19. storočí Uhorsko. Bola akýmsi masovým vrahom, ktorá kosila svoje obete v obrovských zástupoch. Ochorenie má svoj pôvod v Ázii v oblasti Prednej Indie, odkiaľ sa do Európy dostalo cez Rusko a postupne sa rozšírilo do ostatných európskych krajín. Územie Uhorska zasiahla cholera prvýkrát v lete roku 1831. Dostala sa sem cez Halič, najskôr do severovýchodných žúp a v krátkom čase sa rozšírila v priebehu mesiacov júl a august aj do zvyšných uhorských žúp.¹

Rovnako ako celý región Zvolenskej stolice aj samotný Malachov zasiahla v roku 1831 cholerová epidémia. Prvý prípad výskytu cholery v Uhorsku bol zaznamenaný 13. júna 1831 v Ugočskej župe a odtiaľ sa začiatkom augusta dostala aj do radvanskej farnosti.² Epidémia cholery tu vypukla 5. augusta 1831 v Iliashi. V priebehu niekoľkých dní sa cholera rozšírila do Radvane, Kremničky, Kráľovej, v Skubína. V Malachove bola prvá obeť zaznamenaná 14. augusta, kedy zomrela 27-ročná Eva Kapustová rod. Jelenčíková. Vypuknutie epidémie sa okamžite prejavilo v proticholeroých opatreniach. Môžeme to pozorovať aj v matričných záznamoch, kedy sa pochovávalo v noci bez zvonenia, prítomnosti kňaza a príbuzných. Pohreb zabezpečil iba obecný hrobár. Telo bolo do zeme hlboko uložené a spolu s ním tam išiel aj popol z oblečenia a bielizne nehoheho, ktoré muselo byť po smrti spálené. Nakoniec sa telo posypalo vápnom a potom bolo zasypané zemínou.

Všetky nasledujúce štatistické údaje z roku 1831 sa týkajú iba príslušníkov evanjelickej a. v. konfesie, pretože radvanské rímsko-katolícke matriky zomrelých z rokov 1821-1842 sú žiaľ nedostupné. V radvanskej farnosti zomrelo v roku 1831 celkovo 238 ľudí čo je skoro štvornásobne viac ako tomu bolo v roku 1830. Samotnej cholerovej epidémii podľahlo dohromady 109 nakazených ľudí. Pomer choleroých obetí z Malachova na týchto úmrtiach bol 11 % (12 ľudí: 3 muži, 7 žien a 2 deti).³ Štatistika úmrtnosti ukazuje, že najviac umierali ľudia v Malachove vo vekovej skupine 20-50 rokov (celkovo 6 obetí: 1 muž, 5 žien). Potom nasledovala veková skupina 60-90 rokov (celkovo 4 obete: 2 muži, 2 ženy). A výpočet uzatvárajú 2 deti v dojčenskom veku. Epidémia cholery kulminovala v auguste, septembri a utíchla až koncom októbra. Jej dôsledky sa prejavili aj v populačnom vývoji obce. Kým v roku 1830 sa narodilo v Malachove 16 detí a zomrelo 9 ľudí, tak v roku 1831 sa ich narodilo iba 8 a zároveň zomrelo 25 ľudí. Zaujímavé je, že

v celej evanjelickej a. v. radvanskej farnosti sa v období medzi 22. augustom a 10. septembrom, kedy cholera najviac vrcholila, nenarodilo žiadne dieťa. V roku 1832 sa už populačný vývoj v Malachove stabilizoval, kedy počet narodení bol vyšší (11 detí) oproti počtu zomrelých (6 ľudí) v obci.

Cholerová epidémia sa do konca 19. storočia v menších vlnách stále vracala medzi obyvateľstvo. Dôvodom bola najmä nedostatočná hygiena plynúca z neznalosti základných hygienických návykov. Najviac bolo postihnuté vidiecke obyvateľstvo, ktoré žilo v zlých sociálnych podmienkach. V roku 1849 sa cholera do Malachova opäť vrátila a vyžiadala si život 7 ľudí (1 muž, 3 ženy, 3 deti). O šesť rokov neskôr epidémia opakovanne panovala v širšom okolí. V Malachove však v roku 1855 zomrela na cholera iba 2-ročná Zuzana Kontúrová.

Epidémia sa prehnala Malachovom aj v roku 1866. Vtedy na ňu zomrelo 13 obyvateľov obce (6 mužov, 3 ženy, 4 deti). Obetami boli prevažne deti a starší ľudia, ktorých oslabený organizmus ľahšie podľahol epidémii.

V roku 1873 vypukla štvrtá veľká vlna epidémie. Svojou intenzitou by sa dala prirovnávať k tej z roku 1831. Toho roku na ňu zomrelo v radvanskej farnosti 76 ľudí, z toho až 22 ľudí (5 muži, 10 žien a 7 detí) podľahlo cholere v Malachove, čo je takmer 29 %. Čo sa týka úmrtnosti v závislosti od veku, tak najpostihnutejšou skupinou bola v rozmedzí rokov 30-50 (celkovo 7 obetí: 3 muži, 4 ženy). Nasledovali skupiny ľudí v seniorskom a juniorskem veku. Cholera vypukla v Malachove v dobe žatvy (6. augusta) a utíchla o sedem týždňov 28. septembra 1873. Mnohé domy a rodiny boli výrazne zasiahnuté epidémiou. Tak napríklad rodina Žabková, v ktorej zomreli 3 ľudia. Oveľa viac obetí bolo v rodine Roháčovej, ktorá bývala v dome č. 19. Prvým zosnulým v tomto dome bol 32-ročný Ondrej Roháč, ktorý zomrel 23. augusta. O štyri dni neskôr podľahla chorobe jeho manželka Mária a tiež aj synovec Ján. 1. septembra zomrel Ondrejov starší brat Juraj a napokon 3. septembra ja ich sestra Zuzana. Smrť neobišla ani Dolné Pršany, najmä rodinu Dvorských. V priebehu pätnástich dní zomreli v tomto dome č. 9 štyria ľudia. Prvý podľahol cholere Ondrej Dvorský, potom jeho manželka Magdaléna, a nakoniec dcéry Anna a Eva.

Vôbec posledným obyvateľom Malachova, ktorý zomrel na následky cholery, bola 52-ročná Zuzana Haringová. Skonala 28. septembra 1873.

Posledná epidémia cholery vypukla v Uhorsku v lete a na jeseň roku 1892. Malachov a jeho širšie okolia však nezasiahla.

Tomáš Cimerman
ilustračné foto

¹ Liška, A.: Cholerová epidémia z roku 1831 a jej priebeh v Prešovskej eparchii. Prešov, 2012, s.18.

² Primárnym archívnym prameňom pre štatistické údaje sú cirkevné matriky radvanskej farnosti evanjelickej a.v. a rímsko-katolíckej konfesie.

³ ŠA BB, Zbierka cirkevných matrik, mikrofilm sign. 270; Radvaň - evanjelická a. v. konfesie, Matrika zomrelých 1785-1854, 1854-1902; ŠA BB, "Zbierka cirkevných matrik, mikrofilm sign. 268; Radvaň - rímsko-katolícka konfesie, Matrika zomrelých 1843-1875, str. 331-365.

A predsa sa točí ! s c.k. Malachov

Už je to vyše roka, čo v Malachove funguje neformálne združenie nadšencov cyklistiky, ktoré malo ambíciu vytvoriť priestor pre zaneprázdnených otcov, aby sa mohli formálne uvoľniť z domácich povinností na cyklistické výjazdy, viacdňové sústredenia a pravidelné schôdze vo vinárni Venezia...

Všetko sa však trochu zvrátilo, lebo klubové trička sa zapáčili aj manželkám a deťom, a tak aj ženy dostali svoje Desatoro malachovského bajkera a stali sa aj s deťmi plnohodnotný-

siť do skupiny na fejsbúku. Tešíme sa na ďalšie spoločné zážitky a športové úspechy našich členov a členiek.

Najčerstvejšia trofej nášho najúspešnejšie-

Prestávka na oddych v Slavoniciach.

mi členmi a členkami klubu. Zelené trička s logom c.k. Malachov - bajkerom s natočeným pohárom piva - už poznajú organizátori cyklistických pretekov nielen v okolí Banskej Bystrice, ale aj v Súľove či Topoľčiankach, a to vo všetkých kategóriách - muži, ženy aj deti. Z viacerých si členovia priniesli aj víťazné medaily. Dlhé pelotóny v zelenom (12 dospelých a 12 detí) sa toto leto vinuli aj po cestách v Južných Čechách, a bol to nádherný pohľad a nezabudnuteľný zážitok. Majú aj veľkí cyklisti však milujú najmä malachovské zväznice, aj keď tu musia pri prekonávaní dôkladne nainštalovaných rámp z bicykla zosadnúť a porušiť tak jedno z prikázaní Desatora. Ale asi to tak musí byť.

c.k. Malachov je otvorený všetkým priaznivcom cyklistiky a turistiky, ktorí majú radi pohyb v prírode a dobrú partiu. Stačí osloviť kohokoľvek v zelenom tričku, alebo sa prihlá-

2.miesto_P. Murín

eho reprezentanta - 2. miesto Pavla Murína v sérii pretekov Žilinská župatour 2016. Blahoželáme!

Text a foto: L. Kubišová

Pripravení vyštartovať na potulky juhočeskou krajinou.

Vážení Malachovčania a prispievatelia do Malachovských novín. Rada by som vám dala do pozornosti pár ZMIEN týkajúcich sa novín.

Termín najbližšej uzávierky pre príspevky do novín:

Malachovské noviny - DECEMBER
uzávierka - 15.12.2016

Príspevky, ktoré budú doručené po termíne uzávierky prechádzajú automaticky do nasledujúceho čísla. Termíny sme konzultovali s vedením obce.

NOVINKY

Do novín pribudli nové rubriky:

Zaslúžia si pochvalu - pochvalné okienko

Tak toto NIE ! - kritické okienko

Z tvorby našich detí - budeme uverejňovať kresby, básne a malé diela našich detí, príspevky posielať mailom vo formáte JPG.

NOVÁ E-MAILOVÁ adresa pre príspevky do Malachovských novín je:

malachovnoviny@gmail.com

Teším sa na vaše príspevky

Tis v Malachove

Aj tento rok by sme chceli upriamiť Vašu pozornosť na jeden cenný a pekný strom z Malachova. Tento krát je to tis. V r. 2016 sme sa s ním zapojili opäť do celoslovenskej ankety Strom roka. Tis nominovalo občianske združenie Malachovská dolina.

Tis obyčajný, nazývaný aj tis červený (po latinsky *Taxus baccata*) - ihličnatý strom s nádherným hustým drevom, sa na zemi vyskytoval už pred miliónmi rokov - v období trefohôr. Zaujímavý tis rastie aj v našej obci, v záhrade medzi domom p. Hronca a domom rodiny Strelcovej. Predpokladáme, že je to jeden z najväčších exemplárov tohto botanického druhu v širšom okolí. Obvod kmeňa pri zemi dosahuje 230 cm a vo výške 1,3 m nad zemou presne 200 cm. Na Slovensku je známych iba niekoľko jedincov s viac ako dvojmetrovým obodom kmeňa. Pozoruhodná je aj jeho výška a šírka koruny. Tis v Malachove je vysoký 12 m. Šírka koruny je 7 m. Tisy v okolí s podobnými parametrami sú väčšinou známe a často bývajú aj vyhlásené za chránené stromy, avšak o tom malachovskom nie je dostupná žiadna zmienka. Podľa slovenského zákona o ochrane prírody a krajiny, je na území nášho štátu chránených 12 výskytov tisu, pričom niektoré sú zaznamenané aj v Banskej Bystrici a jej okolí, napr. Uňadovský tis v Podlaviciach s obodom kmeňa 188 cm a výškou 14 m, Tis na katolíckom cintoríne v meste s obodom 209 cm a výškou 11 m alebo Tis v Tajove, ktorý má obvod kmeňa zmeraný na 168 cm a výšku 12 m.

Určenie veku tisu nie je jednoduché. Tisy rastú veľmi pomaly (avšak iste). Pre ich rast neexistujú žiadne pravidlá a mávajú obdobia, kedy svoj rast takmer zastavia. Preto sa ich vek určuje najmä v súvislosti s historickými udalosťami. Napriek našim snahám, vzťah stromu k historickej alebo kultúrnej udalosti alebo k osobnosti zatiaľ zistený nebol. Vek malachovského tisu sme preto iba odhadli na 200 až 300 rokov a to základe porovnania s inými, vyššie uvedenými parametrami podobnými jedincami tohto druhu, ktoré sú už na Slovensku zdokumentované. Vo svete sú známe prípady tisov, ktoré si pamätajú desať storočí. Potom by sa dalo povedať, že malachovský tis, hoci má už možno aj 300 rokov, je teda stále ešte len mládenec.

Tis bol od dávna spojovaný so smrťou, ale aj so znovuzrodením. So smrťou ho spája jeho mimoriadna jedovatosť a jeho vzácne drevo vynikajúcich vlastností (tvrdé a pružné), používané v minulosti na výrobu zbraní. Zároveň je však i symbolom znovuzrodenia, pretože jeho spodné konáre sa časom ohýbajú k zemi, zakoreňujú a dávajú vznik novým kmeňom, ktoré sú tak pokračovateľmi kmeňa pôvodného. Tis preto často rastie na viacerých starých cintorínoch. Tis by mohol súvisieť aj s malachovským cintorínom, ktorý sa nachádza na kopci nad záhradou, v ktorej tis rastie.

Tis obyčajný je naša pôvodná pozoruhodná drevina, ktorá si zaslúži pozornosť a ochranu. Malachovský tis je pravdepodobne výsledkom prastarej výsadby. Je zaujímavý z hľadiska biologického, vedecko-výskumného a náučného. Významná je najmä jeho rozmernosť a vysoký vek.

TIS vo svojej celej kráse

Ďakujem p. J. Hroncovi za tip, D. Derekovi za skvelé nafotenie, p. Žabkovi za pospomínanie a nášmu historikovi T. Cimermanovi za jeho bádanie.

Text: Adam Lichý
Foto: Dan Derek

Rada školy informuje

V júni 2016 oslovila Rada školy rodičov detí navštevujúcich školu a škôlku, aby sa prostredníctvom anonymného dotazníka vyjadrili, ako sú spokojní s výchovno-vzdelávacím procesom v našej škole a aké sú ich predstavy o školskom stravovaní. Na dotazník odpovedalo 17 rodičov, čo je menej ako polovica oslovených rodičov (ZŠ s MŠ mala spolu 57 detí, z ktorých viacerí sú súrodenci).

Z odpovedí rodičov - respondentov ohľadom školského stravovania je zrejme, že im záleží na výbere kvalitných surovín, pridávaní nových, menej tradičných jedál a vytváraní dobrých stravovacích návykov, za čo sú ochotní si aj priplatiť. Pani vedúca školskej jedálne teda bude postupne reagovať na tieto požiadavky v rámci noriem, ktoré sú pre ňu záväzné.

Čo sa týka otázok so spokojnosťou s výchovno-vzdelávacou činnosťou v MŠ a prácou pani učiteľiek, veľká väčšina rodičov je buď veľmi spokojná alebo spokojná s pozitívnou a priateľskou atmosférou v škôlke, rozmanitosťou aktivít, systematickou prípravou predškôlkov, dostatkom pohybových aktivít aj vedením k správnym hygienickým návykom. Iba v 1-2 prípadoch pri každej otázke bola označená aj neutrálna odpoveď, t.j. ani spokojný(á), ani

nespokojný(á). V podobnom duchu sa rodičia vyjadrili aj o prístupe pani učiteľiek k deťom, ich organizačných schopnostiach či komunikácii s rodičmi. Rodičia mali možnosť aj dopisať vlastné podnety a sťažnosti na činnosť MŠ, na ktoré reagovala zástupkyňa pedagogických zamestnancov za MŠ v Rade školy a Rada školy jej vysvetlenia považuje za dostatočné.

Z tvrdení o činnosti ZŠ súhlasili všetci rodičia s tvrdeniami, že v škole je pozitívna a priateľská atmosféra, deti sú učiteľkami vhodne motivované učiť sa a majú dostatok pohybových aktivít. V dvoch prípadoch rodičia nevedeli posúdiť, či sa deti učia riešiť konflikty medzi sebou a či rešpektujú pani učiteľky ako prirodzené authority. Ostatní rodičia s týmito výroky súhlasili.

Všetci rodičia súhlasili s tým, že deti majú v školskom klube dostatok rôznorodých a zaujímavých aktivít a 75% z nich si myslí, že sa deti v školskom klube cítia dobre. V jednom prípade sa dieťa v školskom klube nudí a v jednom je vo veci niečo iné, bližšie nespecifikované.

Rodičia veľkou väčšinou potvrdili aj veľmi dobrú komunikáciu školy s rodičmi - všetci z nich sa úplne alebo "iba" stotožňujú s tým, že dostávajú dostatočné informácie o výletoch, koncertoch

a ďalších aktivitách v škole, majú dosť príležitostí, aby sa zapojili do života školy, nemajú problém obrátiť sa na školu s otázkami alebo problémami a ich problémy sa riešia rýchlo a efektívne. Až na jednu výnimku všetci rodičia tiež súhlasia s tým, že dostávajú dostatok informácií o stratégií školy a jej postupoch, pedagógovia rodičom vysvetlia, ako deťom pomôcť doma, a že škola im poskytuje jasný pohľad na to, ako sa ich dieťaťu darí. Takisto až na jednu výnimku, ktorá sa nevedela vyjadriť, sa rodičia cítia v škole vítaní. Najhoršie dopadlo tvrdenie o tom, či rodičia využívajú príležitosti zablahoželať alebo poďakovať sa škole, keď je to vhodné. Tretina rodičov na to nevedela odpovedať, a úplne sa s týmto výrokem stotožnila tiež len tretina respondentov.

V mene Rady školy by som sa chcela poďakovať všetkým zamestnancom našej ZŠ s MŠ, na čele s pani riaditeľkou K. Cholvádovou, za všetko ich snaženie, nadšenie a lásku k deťom. Prajeme vám v novom školskom roku veľa radosti z vašich žiakov a tiež vzájomnej úcty, porozumenia a pomoci zo strany rodičov.

L. Kubišová

bývalá členka RŠ pri ZŠsMŠ v Malachove

Vyberáme z matriky

(stav k 26.09.2016)

Celkový stav obyvateľstva v Malachove: 1111 obyvateľov, z toho 553 mužov a 558 žien.

Zoznam detí narodených od septembra 2016

Martin Venglarčík, nar. 6.4.2016, rodičia MUDr. Andrej Venglarčík a Ing. Lucia Venglarčíková, Banická 56
Nina Danková, nar. 27.4.2016, rodičia Ing. Filip Danko a Dorota Danková, Bučínová 10
Tomáš Bacúlik, nar. 12.5.2016, rodičia Bc. Viliam Bacúlik, a MUDr. Lucia Bacúliková, Banická 41
Lucia Pálenkášová, nar. 2.7.2016, rodičia Michal Pálenkáš a Anna Pálenkášová, Bučínová 58
Martin Ivan, nar. 20.8.2016, rodičia Vladimír Ivan a Mgr. Ivana Ivanová, Banická 59
Linda Pavlovičová, nar. 3.9.2016, rodičia Mgr. Andrej Pavlovič Oravský a Karin Pavlovičová, Ortútska 6496

Rodičom blahoželáme!

JUBILANTI

	Dát. narodenia	Vek	Bydlisko
Mária Smolíková	16.5.1931	85 rokov	Ortútska 206
Ján Dobrota	19.6.1941	75 rokov	Banická 57
Vladimír Marko	20.7.1941	75 rokov	Banická 82
Vlasta Kubančíková	24.5.1941	75 rokov	Ortútska 203
Juraj Valuška	4.5.1946	70 rokov	Bučínová 11
Miroslav Brieda	13.5.1946	70 rokov	Banická 90
Adalbert Shneltser	6.6.1946	70 rokov	Bučínová 35
Eva Pišová	24.9.1946	70 rokov	Banická 66

OPUSTILI NÁS

	Vek	Bydlisko	Dát. úmrtia
Eva Bjelová		Banická 75	22.5.2016
Mária Solivajsová		Ortútska 27	10.6.2016
Júlia Krnáčová		Ortútska 93	26.6.2016
Daniel Kukučka		Ortútska 111	3.9.2016

Tip na Vianočný darček!!!

Lístky na ples sú už v predaji

4. Malachovský ples

sa bude konať 28.1.2017

lístky si môžete kúpiť

už v novembri 2016

kontakt:

0917 455 857 - Jarka

0904 406 299 - Zuzana

OZ Vidiečanky Malachov Vás srdečne pozývajú na 2.ročník súťaže

**16.októbra
2016 (NEDEĽA)**

V KULTÚRNOM DOME
MALACHOV

**Malachovská
maškrtá
2016**

PRIHLÁSENIE najneskôr v deň súťaže
16.10.2016 do 12:00 hod.

**REGISTRÁCIA A PRINESENIE
VYSTAVOVANÝCH PRODUKTOV**
**16.10. 2016 od 11:00 hod.
do 12:00 hod.**

SÚŤAŽNÉ KATEGÓRIE

Najlepší koláč a zákusok - Najlepšia a najkrajšia torta - Najlepšie slané pečivo

Hodnotí odborná porota, ale aj účastníci podujatia - Súťaží sa o hodnotné ceny

Orientačný program

11:00 - 12:00 hod.	registrácia produktov (torty, slané, zákusky)
12:00 - 12:30 hod.	hodnotenie odbornou porotou
12:30 - 13:15 hod.	otvorenie podujatia, verejná ochutnávka, hodnotenie účastníkmi podujatia
13:15 - 14:00 hod.	MODERNÉ DEZERTY, ICH ZDOBIENIE A SERVÍROVANIE
14:00 - 14:45 hod.	- prezentácia Mgr. JOZEFÍNY ZAUKOLCOVEJ (predsedníčky klubu cukrárov SZKC)
STUDENÁ KUCHYŇA - prezentácia JÁNA MICHNU - (šéfkuchára bystrickej Klubovne
a predsedu Banskobystrického klubu kuchárov a cukrárov)
14:45 - 15:15 hod.	vyhodnotenie výsledkov, vyžrebovanie tomboly
15:30 hod.	L'UDOVÁ HUDBA JARA HAZLINGERA A JEJ SÓLISTI
ANNA ŠATANOVÁ, ANNA KLÍMOVÁ, JÁN BABIC, IGOR DANIHEL

S FINANČNOU PODPOROU
**BANSKOBYSŤRICKÉHO
SAMOSPRÁVNEHO KRAJA**

Kontaktné informácie

0948 938 777

e-mail vidiečanky@gmail.com

Facebook **Malachovská maškrtá 2016**

Malachovské noviny, roč. X, č. 2/2016

Občasník vydáva: Obecny úrad Malachov v spolupráci s občianskymi združeniami pôsobiacimi v Malachove, ISSN 1339D1798

Sídlo vydavateľa: Ortútska 145, 974 05 Malachov, IČO vydavateľa: IČO 00 620 891,

Registovaný: Ministerstvom kultúry SR pod č. EV 4270/11, farebná verzia vo formáte pdf na www.malachov.sk,

Číslo redakčne pripravila: Bc. Jana Bušovská, e-mail: malachovnoviny@gmail.com, kontakt: 0911 25 11 09.

Graf. úprava: BUBU cestovná kancelária, s.r.o. Tlač: spol. REPROservis, Redakcia si vyhradzuje právo krátenia a úpravy rukopisov!